

Handelingsprotocol
Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

PCBO, onderwijs en peuteropvang

April 2025

Inhoud

Inleiding.....	3
Definities	5
Meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling	6
Verantwoordelijkheden	6
Welke stappen moeten worden gezet signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling? ..	7
Omgaan met privacy.....	13
Disclosure.....	14
Meld- overleg en aangifteplicht (MOA)	15
Seksueel grensoverschrijdend van kinderen onderling	16
Samenwerkingspartners.....	18
BIJLAGE 1 Signalen van kindermishandeling - kinderen van 0 - 4 jaar.....	20
BIJLAGE 2 Signalen van kindermishandeling - kinderen van 4 – 12 jaar.....	22
BIJLAGE 3 Vijf stappen voor betekenisvolle participatie van het kind bij toepassing van de Meldcode*:	24
BIJLAGE 4 Eergerelateerd geweld – meisjesbesnijdenis	25
BIJLAGE 5 Seksuele ontwikkeling van kinderen en grensoverschrijdend gedrag	26

Inleiding

Instellingen voor onderwijs, kinderopvang en zorg hanteren de meldcode “Huiselijk geweld en Kindermishandeling”. Het doel van deze meldcode is om mishandeling en huiselijk geweld te voorkomen en tegen te gaan. Jaarlijks zijn tienduizenden kinderen en volwassenen slachtoffer van mishandeling, verwaarlozing of misbruik. Het gebruik van de meldcode is sinds 1 juli 2013 bij wet verplicht.

De meldcode schept duidelijkheid over de te zetten stappen en ondersteunt daarmee de beroepskrachten. Het gaat erom dat er op tijd wordt gesignaleerd en dat er iets gedaan wordt met de signalen.

In dit handelingsprotocol is beschreven hoe binnen PCBO wordt omgegaan met de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit betekent dat de scholen en peutergroepen handelen volgens een bepaald stappenplan bij (vermoeden van) huiselijk geweld of kindermishandeling.

Naast het gebruik van de meldcode geldt er specifiek voor de kinderopvang en het basisonderwijs ook een meldplicht als een medewerker verdacht wordt van een ernstig geweld- of zedendelict. Deze meldplicht houdt in dat houders/bestuurders van kinderopvangorganisaties en basisscholen verplicht zijn om te overleggen met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs bij aanwijzingen van een geweld- of zedendelict door een medewerker. Indien na dit overleg het vermoeden blijft bestaan heeft de houder/bestuurder ook een aangifteplicht. Ook medewerkers hebben een aangifteplicht indien het vermoeden de houder zelf betreft. Zij hebben ook de mogelijkheid om contact op te nemen met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs.

In dit protocol is de wijziging in het Besluit verplichte meldcode (van kracht vanaf 1 januari 2019) verwerkt. Het is in het gewijzigde besluit de professionele norm om een melding te doen bij Veilig Thuis als er vermoedens zijn van ernstig huiselijk geweld of ernstige kindermishandeling, door professionals vertaald in vermoedens van acute en structurele onveiligheid.

In dit protocol is beschreven hoe binnen PCBO wordt omgegaan met de volgende onderdelen:

- 1: De meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling;
- 2: Meldplicht bij een vermoeden van een ernstig geweld- of zedendelict door een medewerker;
3. Seksueel grensoverschrijdend gedrag bij kinderen onderling

Al onze peuterlocaties zijn verbonden aan een school van PCBO.

De directeur van de basisschool is de locatieleider van de peuteropvang.

PCBO is de houder van de peuteropvanglocaties in de persoon van het college van bestuur, Ingrid van Doesburg.

Iedere locatie heeft een vast aanspreekpunt als het gaat om signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling, een geweld- of zedendelict door een medewerker of seksueel grensoverschrijdend gedrag door kinderen, namelijk de 'aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling'. Dit is de intern begeleider van de school.

Voor deze locatie is dat
Hij/zij is goed bekend met dit protocol.

Bij de aanpak van kindermishandeling staat het belang van het kind uiteraard altijd voorop. Om het belang van het kind daadwerkelijk de eerste overweging te laten zijn, is participatie van kinderen erg belangrijk. Daarom is in dit protocol ook een handreiking opgenomen voor betekenisvolle participatie van kinderen bij de uitvoer van de Meldcode.

Definities

Huiselijk geweld

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer is gepleegd.

Met “huiselijke kring” worden(ex-)partners, familieleden en huisvrienden bedoeld. Het woord huiselijk verwijst niet naar de plaats van het delict (het kan zowel binnenshuis als buitenshuis plaatsvinden) maar naar de relatie tussen pleger en slachtoffer. Bij huiselijk geweld kan het gaan om lichamelijk, psychisch of seksueel geweld. Het kan de vorm aannemen van(ex-)partnergeweld, kindermishandeling, verwaarlozing van ouderen of geweld tegen ouders.

Kenmerken huiselijk geweld

Er is sprake van een (al dan niet verbroken) relatie tussen de pleger en het slachtoffer waardoor de pleger en het slachtoffer vaak ondanks het geweld- en soms noodgedwongen - deel blijven uitmaken van elkaars leefomgeving. Met het voorgaande hangt samen dat huiselijk geweld vaak een stelselmatig karakter heeft en een hoog recidive risico kent. Het geweld kenmerkt zich (in geval van partnergeweld) veelal door een cyclisch karakter. Er kan sprake zijn van een zekere mate van loyaliteit tussen slachtoffer en pleger. Er is veelal sprake van een verstoorde machtsverhouding tussen de bedreigde en de bedreigende partij.

Kindermishandeling

Onder kindermishandeling wordt verstaan elke vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel. Het gaat hierbij om de volgende vormen:

1. Seksuele mishandeling
2. Fysieke mishandeling
3. Emotionele/psychische mishandeling
4. Fysieke verwaarlozing
5. Emotionele/psychische verwaarlozing
6. Vechtscheiding
7. Getuige zijn van huiselijk geweld

Meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling

Verantwoordelijkheden

Scholen en locaties voor peuteropvang dragen een verantwoordelijkheid voor het signaleren van kindermishandeling en voor het ondernemen van actie na het signaleren. De signalen moeten worden doorgegeven aan de instanties die hulp kunnen bieden aan het gezin. De pedagogisch medewerkers/leerkrachten hebben hierin een duidelijke taak. Zij zien de kinderen regelmatig en kunnen opvallend of afwijkend gedrag signaleren. Nadat zij signalen hebben opgemerkt is het ook hun taak actie te ondernemen, waarna het protocol wordt gevolgd.

De leidinggevendenden steunen de pedagogisch medewerkers/leerkrachten/intern begeleiders bij deze taak en geven sturing aan de uitvoering van het protocol. Zij zijn er verantwoordelijk voor dat de signalen bij de juiste instantie terechtkomen. Dit betekent dat er enige deskundigheid moet zijn in het signaleren en in het omgaan met de signalen van kindermishandeling.

De aandachtsfunctionaris adviseert de directie/locatieleider bij het implementeren en borgen van het protocol 'Meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling' en de verwijsindex SISA binnen de eigen organisatie (peuteropvang/school). Daarnaast biedt de aandachtsfunctionaris de collega's ondersteunende informatie en tools en kan deze toepassen.

De aandachtsfunctionaris zorgt ervoor dat collega's op de hoogte worden gesteld waar actuele informatie, literatuur en deskundigheidsbevordering op het thema huiselijk geweld en kindermishandeling en SISA te vinden is en waar de map 'Meldcode ... wat nu?' wordt bewaard. Deze map is naast uitgebreide achtergrondinformatie voorzien van een sociale kaart. Afspraken m.b.t. de privacy zijn opgenomen in het zorgplan van de instelling.

De directie/locatieleider draagt zorg voor het opnemen van het protocol in het kwaliteitsbeleid van de school en het informeren van ouders en medewerkers over dit beleid.

Binnen PCBO is op het bestuursbureau een medewerker die overkoepelend het thema huiselijk geweld en kindermishandeling en het gebruik van meldcode en SISA in haar portefeuille heeft. Dat is de coördinator (voorschool)schoolmaatschappelijk werk, Thea Daane.

In dit handelingsprotocol zijn de genoemde fases uitgewerkt en zijn de verantwoordelijke personen opgenomen.

Welke stappen moeten worden gezet signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling?

Stap 1: In kaart brengen van signalen

- Breng de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of ontkrachten in kaart en leg deze vast. Leg ook de contacten over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen.
- Maak bij het signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling gebruik van een signalerings-instrument. De intern begeleider beschikt over dit instrument of weet waar dit instrument te vinden is.
Beschrijf de signalen zo feitelijk mogelijk. Worden ook hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht.
- Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd. Leg diagnoses alleen vast als ze zijn gesteld door een bevoegde beroepskracht.

Stap 2: Collegiale consultatie

Bespreek de signalen met de intern begeleider/schoolmaatschappelijk werker. Vraag zo nodig ook advies aan Veilig Thuis. Het advies wordt gevraagd op basis van anonieme gegevens. Geef een signaal af bij risicosignalen in SISA.

Stap 3: gesprek met ouders/verzorgers en kind

Bepaal wie van de organisatie het gesprek voert met ouders/verzorgers.
Bespreek de signalen:

1. Leg de ouders/verzorgers het doel uit van het gesprek;
2. Beschrijf de feiten die u hebt vastgesteld en de waarnemingen die u hebt gedaan;
3. Nodig de ouders/verzorgers uit om een reactie hierop te geven;
4. Kom pas na deze reactie zo nodig en zo mogelijk met een interpretatie van hetgeen u hebt gezien, gehoord en waargenomen.

Bepaal of een gesprek met het kind in deze fase mogelijk is en wie van de organisatie eventueel een gesprek voert met het kind. Zie bijlage 3 voor een handreiking betekenisvolle participatie van kinderen bij de uitvoer van de meldcode.

Stap 4: Wegen van het geweld of de kindermishandeling

Vijf afwegingsvragen en beslissingen:

1. Vermoeden wegen

Ik heb de stappen 1 t/m 3 van de Meldcode doorlopen en:

A: op basis van het doorlopen stappen is er geen actie nodig: dossier vastleggen en sluiten

B: ik heb een sterk vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Het bevoegd gezag van mijn school is op de hoogte. Ga door naar afweging 2.

2. Veiligheid

Op basis van de stappen 1 t/m 4 van de Meldcode schatten wij als school (functionaris én bevoegd gezag) in dat er sprake is van acute en/of structurele onveiligheid:

A: NEE → ga verder naar afweging 3

B: JA of twijfel → direct (telefonisch) (anoniem) melding doen bij Veilig Thuis. De afwegingen worden hierna met Veilig Thuis doorlopen.

3. Hulp

Ben ik, of iemand anders in mijn school/peuteropvang of een ketenpartner in staat om effectieve hulp te bieden of te organiseren en kan de dreiging voor mogelijk huiselijk geweld of kindermishandeling afgewend worden?

A: NEE → melden bij Veilig Thuis, die binnen 5 werkdagen een besluit neemt en terugkoppelt naar de melder

B: JA → ga verder met afweging 4

4. Hulp

Aanvaarden de betrokkenen de hulp zoals in afweging 3 is georganiseerd en zijn zij bereid zich actief in te zetten?

A: NEE → melden bij Veilig Thuis

B: JA → hulp in gang zetten, termijn afspreken waarop effect meetbaar of merkbaar moet zijn. Zo concreet mogelijk maken en documenteren. Spreek af wie welke rol heeft en benoem casemanager. Spreek af welke taken alle betrokkenen en specifiek de casemanager heeft, zodat de verwachtingen voor iedereen helder zijn. Leg vast, voer uit en ga verder met afweging 5

5. Resultaat

Leidt de hulp binnen de afgesproken termijn tot de afgesproken resultaten ten aanzien van de veiligheid, het welzijn en/of het herstel van de direct betrokkenen?

A: NEE → melden bij Veilig Thuis

B: JA → hulp afsluiten met vastgelegde afspraken over het monitoren van de veiligheid van alle betrokkenen. Aanbeveling: spreek een nazorgtraject af. Leg hierin termijnen en verwachtingen vast.

Stap 5: Beslissen

1. Melden bij Veilig Thuis? Maak hiervoor gebruik van de afwegingen bij stap 4.
2. Is hulpverlening (ook) mogelijk?

Op basis van de afweging in stap 4 besluiten of een melding bij Veilig Thuis wordt gedaan en of hulp georganiseerd kan worden.

Indien de school/peuteropvang een melding doet, wordt deze vooraf met ouders/verzorgers besproken. Het doen van een melding zonder dat de signalen zijn besproken met de ouders/verzorgers, is alleen mogelijk als de veiligheid van het kind, de ouder of die van u zelf, in het geding is.

Monitoren en Evalueren

Na de melding wordt het traject gevolgd en geëvalueerd.

Handelingsprotocol Meldcode Huiselijk Geweld, Kindermishandeling en SISA - PCBO

	Onderdeel	Wat	Wie	Wanneer
SIGNALEREN	Signaleren	Toepassen signaleringsinstrument leerlingen	Leerkracht, pm'er/IB'er/(V)SMW'er	Dagelijks
		Risicosignalen leerling/ouders inventariseren	Leerkracht, pm'er/IB'er/(V)SMW'er	Dagelijks
	Rapporteren	Signalen van vermoedens Kindermishandeling / huiselijk geweld in leerlingdossier beschrijven	Leerkracht, pm'er/IB'er/(V)SMW'er	Bij risicosignalen
CONSULT	Consultatie	Risicosignalen bespreken in zorgoverleg	Leerkracht, pm'er, IB'er en (V)SMW'er	Bij risicosignalen
		Eventueel Veilig Thuis consulteren	IB'er/(V)SMW'er	Bij risicosignalen
	Signaal SISA	Afgeven signaal in SISA	IB'er/(V)SMW	Bij risicosignalen
		SISA signaal toetsen op andere betrokken partijen, meenemen in zorgoverleg	IB'er/(V)SMW'er	Bij risicosignalen
	Rapporteren	Resultaat zorgoverleg beschrijven. Actiepunten in leerlingdossier.	IB'er/(V)SMW'er	Bij risicosignalen
GESPREK	Gesprek kind	Bepalen wie het gesprek voert	IB'er in overleg met directie/locatieleider	Bij risicosignalen
		Voeren van gesprek (max 2 van 4 personen)	Leerkracht, pm'er/IB'er/(V)SMW'er/directie/locatieleider	Bij risicosignalen
	Gesprek ouders / verzorgers	Bepalen wie gesprek voert	IB'er in overleg met directie/locatieleider	Bij risicosignalen
		Voeren van gesprek (2 van de 4 personen)	Directie/locatieleider/IB'er/leerkracht, pm'er/(V)SMW'er	Bij risicosignalen
	Rapporteren	Bevindingen gesprek in leerlingdossier schrijven	IB'er/(V)SMW'er	Bij risicosignalen
WE	Taxeren	Risicotaxatie toepassen met	IB'er i.o.m. leerkracht, pm'er/(V)SMW'er	Bij bevestiging

		informatie uit gesprek ouders en consultatie Veilig Thuis		signalen
		Bepalen of melding wordt gedaan	Directie/locatieleider na overleg met IB'er/(V)SMW'er	Na taxatie
	Rapporteren	Argumentatie en indicatoren taxatie en keuze vastleggen in leerlingdossier	IB'er	Na taxatie
MELDEN	Informereren	Ouders informeren over melding	Directie/locatieleider/IB'er/(V)SMW'er	Na keuze taxatie
	Melden	Melding Veilig Thuis	Directie/locatieleider, IB'er/(V)SMW'er	Na keuze taxatie
		Controleren op vervolgstap Veilig Thuis	IB'er/(V)SMW'er	Na melding
	Rapporteren	Melding, afspraken met Veilig Thuis en reactie ouders vastleggen in leerlingdossier	IB'er/(V)SMW'er	Na melding
	Rapporteren	Argumenten melding zonder toestemming of medewerking van ouders vastleggen in leerlingdossier	IB'er /(V)SMW'er	Na melding
HULP INZETTEN	Hulp inzetten	Uitkomsten adviezen Veilig Thuis bespreken in zorgoverleg	IB'er	Bij hulp inzetten
		Bepalen welke route wordt gevolgd	Zorgoverleg	Bij hulp inzetten
	Rapporteren	De gemaakte vervolgspraken vastleggen in leerlingdossier	IB'er/(V)SMW'er	Bij hulp inzetten
	Informereren en betrekken	Ouders informeren over en betrekken bij de gemaakte afspraken en uitkomsten taxatie	Directie/locatieleider in samenspraak met IB'er	Bij hulp inzetten
VO	Monitoren	Monitoren op vervolg	IB'er/(V)SMW'er	Na melding / hulp inzetten

	Evalueren	Afgeronde trajecten doornemen met ouders	IB'er/(V)SMW'er	Bij einde traject
--	-----------	--	-----------------	----------------------

Gedurende het gehele traject is er terugkoppeling van IB'er naar leerkracht/ pedagogisch medewerker en vice versa. De directie/locatieleider wordt op de hoogte gehouden over het proces.

Indien afgeweken wordt van dit protocol, omdat de praktijk gebiedt anders te handelen, wordt de werkwijze noodzakelijkerwijs gemotiveerd en gedocumenteerd.

Omgaan met privacy

Tijdens het uitvoeren van de stappen in het protocol, is het belangrijk dat er zorgvuldig gehandeld wordt. Er is immers sprake van persoonlijke informatie over kinderen en gezinnen (zie ook de privacyrichtlijnen van de eigen instelling).

De AVG (2018) geeft de gedragslijnen aan over het inzagerecht.

Een ouder en/of wettelijk vertegenwoordiger (bijvoorbeeld een voogd) heeft het recht om het dossier van zijn/haar kind in te zien. Kinderen tussen de 12 en 16 jaar hebben gedeeltelijk recht op inzage en vanaf 16 jaar heeft een jongere recht op inzage. Inzage kan worden geweigerd wanneer het belang van het kind, de melder en/of informant wordt geschaad.

Belangrijke tips bij het omgaan met privacy

- Betrek bij een overleg niet te veel mensen.
- Zorg dat informatie over kinderen en gezinnen altijd binnenshuis blijft. Emoties kunnen de privacy in gevaar brengen. Soms willen pm'ers hun collega-leidsters als uitlaatklep gebruiken. Dit is begrijpelijk, maar qua privacy niet de juiste manier om met de situatie om te gaan. Betrek daarom alleen personen die in het stappenplan genoemd worden.
- Contact met andere instellingen kan alleen na toestemming van de ouder of wettelijk vertegenwoordiger. Contact met andere instellingen zonder toestemming kan alleen anoniem. Het gezin of kind mag dan niet bekend worden gemaakt. Een uitzondering hierop is het contact met het Veilig Thuis. Dit kan zonder toestemming van ouders of wettelijke vertegenwoordiger.
- Wees zorgvuldig met schriftelijke informatie. Verzorger(s) hebben recht op inzage in verslagen, formulieren en observatieverslagen. Schrijf daarom alsof de verzorger(s) over je schouder meekijken. Beschrijf waarneembaar gedrag en wees voorzichtig met interpretaties.
- Als de verzorger(s) een verslag willen inzien, kun je voorstellen om het samen met hen te lezen. Erover te praten en waar nodig toe te lichten. Daarna kan een kopie worden meegegeven. Een andere mogelijkheid is om de belangrijkste punten uit het verslag en afspraken tijdens het gesprek op papier te zetten en aan de verzorger(s) te geven. Dit vormt tegelijk een leidraad voor eventuele volgende gesprekken met de verzorger(s).
- Schriftelijke informatie bij voorkeur digitaal en anders moet het goed worden opgeborgen in een afsluitbare kast.
- Informatie die niet (meer) relevant is moet worden vernietigd of aan ouders worden meegegeven.
- Schriftelijke informatie mag niet zonder toestemming van ouders of wettelijke vertegenwoordiger aan derden worden verstuurd. Een uitzondering hierop vormt Veilig Thuis.
- Schriftelijke informatie die de instelling van derden ontvangt, moet ook met toestemming van de ouders of wettelijke vertegenwoordiger zijn verstuurd. Als dit niet zo is, is het verstandig de informatie terug te sturen.

Disclosure

Een onthulling door een kind over fysieke mishandeling of seksueel misbruik, al dan niet met letsel, is een disclosure. Het is in het belang van het kind meteen te bellen met Veilig Thuis (VT), bij de telefoniste aangeven om welke vorm van geweld het gaat en aangeven dat er sprake is van spoed.

Een kind met letsel naar huis laten gaan kan gevolgen hebben.

Het is in deze situaties juist belangrijk dat er zo snel mogelijk overleg is met VT, om te bepalen wat de volgende stap is. Inzet van het crisisteam bijvoorbeeld of een gesprek met de ouders, al dan niet samen met een medewerker van Veilig Thuis.

Veilig Thuis heeft de kennis en expertise in huis.

Kinderen die te maken hebben met misbruik en geweld zitten in een spagaat: ze zijn bang, maar voelen tegelijkertijd het verlangen om gehoord te worden.

Als letsel niet meteen beoordeeld wordt, kan informatie verloren gaan. Ook kan een kind vertrouwen verliezen in degene met wie hij of zij de zorgen deelt. Tot slot kan er ruis ontstaan door gesprekken die er na de disclosure (onthulling) met andere mensen zijn.

Veilig Thuis kan je je adviseren over de stappen die je moet nemen na een disclosure (onthulling) en je – als je daar behoefte aan hebt – coachen hoe je in gesprek kunt gaan met ouders.

Voorbeelden van disclosure zijn:

1. Een kind komt met zichtbaar letsel op school of de peutergroep en geeft aan dat dit is ontstaan door papa of mama
2. Een kind vertelt regelmatig geslagen te worden bij het halen van een onvoldoende op school
3. Een kind wordt geslagen door één van de ouders in of voor de deur van school of peutergroep

In bovenstaande situaties is het altijd van belang om direct met Veilig Thuis contact op te nemen voor advies en/of het Crisisinterventieteam (CIT), zodat er dezelfde dag gehandeld kan worden.

Meer achtergrondinformatie hierover kun je vinden op de site van Augeo.

[‘Kijk niet weg. Jij kunt die betrouwbare persoon zijn’ \(augeomagazine.nl\)](https://augeomagazine.nl)

Meld- overleg en aangifteplicht (MOA)

Sinds juli 2013 geldt er een meldplicht in de kinderopvang en de basisschool wanneer er aanwijzingen bestaan van een ernstig geweld- of zedendelict tegen een kind door een medewerker. Deze meldplicht houdt in dat de houder/bestuurder dit moet melden bij de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. De vertrouwensinspecteur overlegt met de houder/bestuurder of er aangifte moet worden gedaan bij de politie. Zo ja, dan volgt er onderzoek door de politie.

Dit is geregeld in de meld- overleg en aangifteplicht.

Voor de houder van de peuteropvang geldt dus het volgende:

- Als er een vermoeden is dat een medewerker zich schuldig maakt aan misbruik of mishandeling van een kind, moet de houder contact opnemen met de vertrouwensinspecteur
- Als uit dit overleg blijkt dat er een redelijk vermoeden van mishandeling of seksueel misbruik is, is de houder verplicht om direct aangifte te doen bij de politie.

De stappen zijn als volgt:

1. Wanneer een medewerker van de locatie het vermoeden heeft van seksueel misbruik, moet hij dit onmiddellijk bekend maken bij de bestuurssecretaris, Ruud Kuhn, telefoonnummer 06-18560870 of via het nummer van PCBO, 010-4191300.
2. Het schoolbestuur (de houder) heeft de plicht de zaak te melden bij de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs als zij aanwijzingen hebben dat een medewerker seksueel of ander geweld gebruikt tegen een leerling.
3. Als er uit dat overleg een redelijk vermoeden naar voren komt, moet de houder ook aangifte doen bij de politie.

Melding door een medewerker over de houder/bestuurder zelf

Indien de medewerker aanwijzingen heeft dat de houder zelf een ernstig geweld- of zedendelict begaat (of heeft begaan) en een kind hiervan het slachtoffer is, dan is de medewerker verplicht tot het doen van aangifte bij de politie. Hij/zij kan hierover in overleg treden met de vertrouwensinspecteur. De vertrouwensinspecteur kan de medewerker begeleiden bij het doen van aangifte.

Melding door een ouder over een medewerker of leidinggevende

Indien een ouder aanwijzingen heeft dat een medewerker of leidinggevende een gewelds -of zedendelict begaat (of heeft begaan) en een kind hiervan het slachtoffer is, dan kan de ouder contact opnemen met de vertrouwensinspecteur. Daarnaast heeft de ouder de (reguliere) rechtsplicht om bij een redelijk vermoeden van een strafbaar feit aangifte te doen bij de politie. De vertrouwensinspecteur zal de ouder adviseren om contact op te nemen met een leidinggevende van de kinderopvanginstelling. Betreft het de leidinggevende dan is het advies om contact op te nemen met de houder. Zodra de kinderopvangorganisatie door de ouder is geïnformeerd, ontstaat de meldplicht.

In de flyer op de site van de inspectie voor onderwijs is het stappenplan te vinden.

[Flyer vertrouwensinspecteurs](#) | [Brochure](#) | [Inspectie van het onderwijs \(onderwijsinspectie.nl\)](#)

Seksueel grensoverschrijdend gedrag van kinderen onderling

Seksualiteit is een wezenlijk onderdeel van de ontwikkeling van jeugdigen naar volwassenheid. Binnen de kinderopvangorganisatie verdienen thema's als intimiteit en seksualiteit professionele aandacht. Door op een goede manier aandacht te besteden aan het onderwerp seksualiteit kan de kinderopvangorganisatie niet alleen bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen, maar ook bijdragen aan het voorkómen van grensoverschrijdende seksuele incidenten.

Kinderen die naar de kinderopvang en basisschool gaan, moeten in de eerste plaats fysiek veilig zijn en zich ook zo voelen, ook op het gebied van seksualiteit. Daarnaast hebben zij, afhankelijk van hun leeftijd en situatie, ondersteuning nodig bij hun ontwikkeling op het gebied van intimiteit en seksualiteit. Wat door kinderen én beroepskrachten 'normaal' wordt gevonden op het gebied van seksualiteit is steeds aan verandering onderhevig. Veel meer dan vroeger speelt de beeldvorming in de media daarbij een rol.

Binnen de kinderopvangorganisatie/basisschool is het belangrijk dat beroepskrachten de kennis hebben en over vaardigheden beschikken om kinderen in hun ontwikkeling te begeleiden en daarmee ook in hun seksuele ontwikkeling.

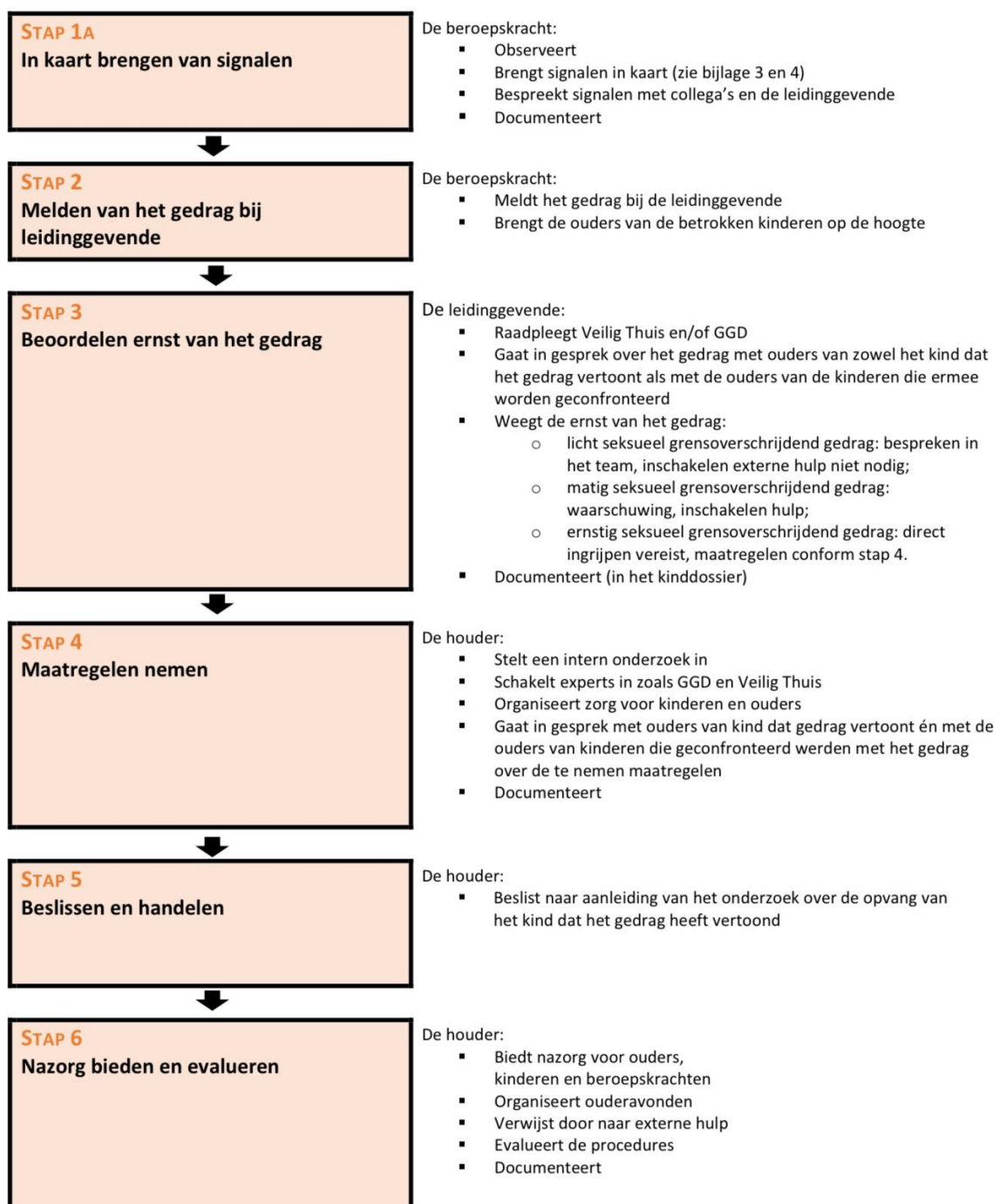
Beroepskrachten vinden het vaak lastig jonge kinderen pedagogisch te begeleiden bij hun seksuele ontwikkeling. Hoe maak je het thema bespreekbaar en hoe voorkom je seksueel grensoverschrijdend gedrag? En, wat moeten beroepskrachten doen én laten bij vermoedens van seksueel grensoverschrijdend gedrag op de groep?

Als beroepskrachten weten welke factoren binnen de groep seksueel grensoverschrijdend gedrag beïnvloeden, kunnen ze hierop inspelen om ongewenst gedrag te voorkomen.

Stappen bij signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling

Voor een toelichting van onderstaande stappen verwijzen we naar het landelijke protocol 'kindermishandeling en grensoverschrijdend gedrag' voor de kinderopvang.

Onderstaande stappen worden in de volgende paragraaf toegelicht.

Samenwerkingspartners

Op www.werkenmetdemeldcode.nl is alle actuele informatie over werken met de meldcode in Rotterdam te vinden is.

Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond

Veilig Thuis is het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit zijn regionale organisaties waar slachtoffers, daders en omstanders terecht kunnen voor deskundige hulp en advies. Veilig Thuis is er voor iedereen, jong en oud, die te maken heeft met huiselijk geweld of kindermishandeling. Veilig Thuis geeft advies en biedt ondersteuning, ook aan professionals.

Zij hebben liever te veel en wellicht te vroeg afgegeven signalen dan te weinig en te laat.

Paul Krugerstraat 181

3072 GJ Rotterdam

Tel: 010 - 4 12 81 10

0800 – 2000 (dag en nacht)

<https://veiligthuisrr.nl/>

SISA (Stadsregionaal Instrument Sluitende Aanpak)

Via SISA werken organisaties, die met jongeren/kinderen werken, nauw samen. Met elkaar vormen ze een sluitend netwerk om de kinderen/jongeren van 0 tot 23 jaar, die risico's lopen of problemen hebben te signaleren en te begeleiden. Voor iedereen die met (risico-)jeugd te maken heeft is SISA belangrijk gereedschap.

SISA richt zich op alle regionale instellingen, organisaties, deelgemeenten en gemeentelijke diensten die de betreffende kinderen/jongeren en eventueel hun gezinnen via een op maat gesneden traject hulpverlening bieden en begeleiden. Door vroegtijdig te signaleren en begeleiding te bieden kan erger worden voorkomen.

infosisa@rotterdam.nl

<http://www.sisa.rotterdam.nl/>

Jeugdbescherming Rotterdam-Rijnmond (JBRR), afdeling crisisinterventieteam (CIT), voor spoed

Dynamostraat 16

3083 AK Rotterdam

010 – 2330000

<https://jeugdbeschermingrotterdamrijnmond.nl/>

Slachtofferhulp Rotterdam

0900 – 0101

Kindertelefoon

Voor kinderen van 8 – 18 jaar.

Dagelijks bereikbaar tussen 11.00 – 21.00 uur

0800 – 0432 (11.00 – 21.00 uur)

<http://www.kindertelefoon.nl/>

Politie

0900-8844

Vertrouwensinspecteurs inspectie onderwijs en kinderopvang

De vertrouwensinspecteurs zijn alle werkdagen tijdens kantooruren (08.00-17.00 uur) bereikbaar op het nummer: 0900 111 3 111

Via225

Meerdere organisaties onder één dak, zoals:

Filomena, Centrum huiselijk geweld en kindermishandeling

Centrum Seksueel Geweld Rotterdam, CSG volwassenen, (vanaf 16 jaar)

Erasmus MC Sophia Kinderziekenhuis, CSG route kind en jeugd, (t/m 15 jaar)

010-6681996.

Links

[Protocol kindermishandeling, huiselijk geweld en grensoverschrijdend gedrag \(boink.info\)](http://boink.info)

[Veilig en veerkrachtig opgroeien | Augeo Foundation](#)

[Home | Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond \(veiligthuisrr.nl\)](http://veiligthuisrr.nl)

BIJLAGE 1 | Signalen van kindermishandeling - kinderen van 0 - 4 jaar

Deze lijst geeft een overzicht van signalen van kindermishandeling bij kinderen in de leeftijd van 0 - 4 jaar. De signalenlijst is een hulpmiddel om een vermoeden van kindermishandeling te onderbouwen, niet om kindermishandeling te 'bewijzen'. Vrijwel alle genoemde signalen kunnen namelijk een andere oorzaak hebben. Hoe meer van de genoemde signalen het kind uitzendt, hoe groter de kans dat er sprake is van kindermishandeling. Maar er zijn ook kinderen waaraan niet of nauwelijks valt op te merken dat ze worden mishandeld.

De signalen

Lichamelijk welzijn

blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, snij-, krab- en bijtwonden groeiachterstand voedingsproblemen ernstige luieruitslag slecht onderhouden gebit kind stinkt, heeft regelmatig smerige kleren aan, oververmoeid, vaak ziek, ziektes herstellen slecht, kind is hongerig, achterblijvende motoriek, niet zindelijk op leeftijd dat het hoort,

Gedrag van het kind

weinig spontaan passief, lusteloos, weinig interesse in spel, apathisch, toont geen gevoelens of pijn, in zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld, labiel, erg nerveus, hyperactief, negatief zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen, faalangst negatief lichaamsbeeld, agressief, vernielzucht.

tegenover andere kinderen:

agressief, speelt weinig met andere kinderen, wantrouwend, niet geliefd bij andere kinderen.

tegenover ouders:

angstig, schrikachtig, waakzaam, meegaand, volgzaam, gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders

tegenover andere volwassenen:

angst om uit te kleden, angst voor lichamelijk onderzoek, verstijft bij lichamelijk contact, angstig, schrikachtig, waakzaam, meegaand, volgzaam, agressief, overdreven aanhankelijk, wantrouwend, vermijdt oogcontact

overig:

plotselinge gedragsverandering, gedraagt zich niet naar zijn leeftijd, taal- en spraakstoornissen

Gedrag van de ouder

onverschillig over het welzijn van het kind, laat zich regelmatig negatief uit over het kind, troost het kind niet, geeft aan het niet meer aan te kunnen, is verslaafd, is ernstig (psychisch) ziek, kleedt het kind te warm of te koud aan, zegt regelmatig afspraken af, vergeet preventieve inentingen, houdt het kind vaak thuis van school, heeft irreële verwachtingen van het kind, zet het kind onder druk om te presteren

Gezinssituatie

samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen, sociaal isolement, alleenstaande ouder, partnermishandeling, gezin verhuist regelmatig, slechte algehele hygiëne.

Signalen specifiek voor seksueel misbruik**Lichamelijk welzijn**

verwondingen aan geslachtsorganen, vaginale infecties en afscheiding, jeuk bij vagina of anus, pijn in bovenbenen, pijn bij lopen of zitten, problemen bij plassen, urineweginfecties, seksueel overdraagbare aandoeningen,

Gedrag van het kind

drukt benen tegen elkaar bij lopen of oppakken, afkeer van lichamelijk contact, maakt afwezige indruk bij lichamelijk onderzoek, extreem seksueel gekleurd gedrag en taalgebruik,

Deze signalenlijst is overgenomen uit de publicatie van het Nederlands Jeugdinstituut: Wolzak, A. (2009, 6e druk). Kindermishandeling : signaleren en handelen. Te bestellen via www.nji.nl/publicaties

BIJLAGE 2 | Signalen van kindermishandeling - kinderen van 4 – 12 jaar

Deze lijst geeft een overzicht van signalen van kindermishandeling bij kinderen in de leeftijd van 4 -12 jaar. De signalenlijst is een hulpmiddel om een vermoeden van kindermishandeling te onderbouwen, niet om kindermishandeling te 'bewijzen'. Vrijwel alle genoemde signalen kunnen namelijk een andere oorzaak hebben. Hoe meer van de genoemde signalen het kind uitzendt, hoe groter de kans dat er sprake is van kindermishandeling. Maar er zijn ook kinderen waaraan niet of nauwelijks valt op te merken dat ze worden mishandeld.

De signalen

Lichamelijk welzijn

blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, snij-, krab- en bijtwonden groeiachterstand, te dik, slecht onderhouden gebit, regelmatig buikpijn, hoofdpijn of flauwvallen kind stinkt, heeft regelmatig smerige kleren aan oververmoeid, vaak ziek, ziektes herstellen slecht, kind is hongerig, eetstoornissen, achterblijvende motoriek, niet zindelijk op leeftijd dat het hoort,

Gedrag van het kind

timide, depressief weinig spontaan passief, lusteloos, weinig interesse in spel apathisch, toont geen gevoelens of pijn in zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld, labiel, erg nerveus, hyperactief, negatief zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen, faalangst, negatief lichaamsbeeld, agressief, vernielzucht, overmatige masturbatie.

tegenover andere kinderen:

agressief, speelt weinig met andere kinderen, vluchtige vriendschappen (12-18), wantrouwend, niet geliefd bij andere kinderen.

tegenover ouders:

angstig, schrikachtig, waakzaam meegaand, volgzzaam, gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders

tegenover andere volwassenen:

angst om zich uit te kleden angst voor lichamelijk onderzoek verstijft bij lichamelijk contact angstig, schrikachtig, waakzaam meegaand, volgzzaam, agressief, overdreven aanhankelijk, wantrouwend, vermijdt oogcontact,

overig:

plotselinge gedragsverandering, gedraagt zich niet naar zijn leeftijd, slechte leerprestaties, rondhangen na school, taal- en spraakstoornissen.

Gedrag van de ouder:

onverschillig over het welzijn van het kind, laat zich regelmatig negatief uit over het kind, troost het kind niet, geeft aan het niet meer aan te kunnen, is verslaafd, is ernstig (psychisch) ziek, kleedt het kind te warm of te koud aan, zegt regelmatig afspraken af, houdt het kind vaak thuis van school, heeft irreële verwachtingen van het kind zet het kind onder druk om te presteren

Gezinssituatie:

samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen, sociaal isolement, alleenstaande ouder, partnermishandeling, gezin verhuist regelmatig, slechte algehele hygiëne,.

Signalen specifiek voor seksueel misbruik**Lichamelijk welzijn**

verwondingen aan geslachtsorganen, vaginale infecties en afscheiding, jeuk bij vagina of anus, pijn in bovenbenen, pijn bij lopen of zitten, problemen bij plassen, urineweginfecties, seksueel overdraagbare aandoeningen,

Gedrag van het kind

drukt benen tegen elkaar bij lopen, afkeer van lichamelijk contact, maakt afwezige indruk bij lichamelijk onderzoek, extreem seksueel gekleurd gedrag en taalgebruik, zoekt seksuele toenadering tot volwassenen.

Deze signalenlijst is overgenomen uit de publicatie van het Nederlands Jeugdinstituut: Wolzak, A. (2009, 6e druk). Kindermishandeling : signaleren en handelen. Te bestellen via www.nji.nl/publicaties

BIJLAGE 3 | Vijf stappen voor betekenisvolle participatie van het kind bij toepassing van de Meldcode*:

1.Zorg voor een goede voorbereiding zodat het kind goed geïnformeerd een mening kan vormen

Kinderen hebben informatie nodig over het recht om hun mening te geven in zaken die ook hen raken, over de vraag die er nu ligt en over de impact die hun mening kan hebben op de uitkomsten. Het is belangrijk dat het kind weet wat mogelijke gevolgen van participatie zijn en welke mogelijkheden er zijn om de mening te delen (zelf of via een vertegenwoordiger). Onderdeel van de voorbereiding is ook dat het kind weet wanneer, hoe, waar en met wie de communicatie plaatsvindt. Het kind heeft hier een belangrijke stem in.

2.Stel het kind in staat zijn of haar mening vrijelijk te uiten

Het uitgangspunt is dat ieder kind in staat is om zijn/haar mening te uiten. De volwassene sluit aan bij de mogelijkheden van het kind. De omgeving waar het gesprek plaatsvindt is daarbij belangrijk, maar ook de houding en vaardigheden van de volwassene.

3.Weeg de visie van het kind mee in de besluitvorming: geef passend gewicht aan de mening van het kind

Bekijk per kind naar de mogelijkheden van participatie. Neem de mening van het kind serieus en zorg ervoor dat het een belangrijke rol speelt in de besluitvorming. Bij het wegen van de mening van het kind in de besluitvorming wordt rekening gehouden met de capaciteiten van het kind.

4.Koppel terug wat met de mening van het kind is gedaan

Onderdeel van het participatieproces is dat het kind geïnformeerd wordt over de beslissing en de rol die de mening van het kind in de besluitvorming heeft gespeeld. Het integreren van terugkoppeling aan het kind is een goede check of de mening van het kind voldoende is meegewogen. Bovendien is terugkoppeling van groot belang voor het kind zodat het kind zich serieus genomen voelt, weet waarom de beslissing zo genomen is (ook als anders is beslist dan wat het kind voor ogen had) en kan reageren op de beslissing.

5.Stel het kind in staat om in verweer te komen tegen een beslissing

Het is belangrijk dat kinderen weten welke klacht-, bezwaar- en beroepsprocedures er beschikbaar zijn als zij vinden dat zij onvoldoende gelegenheid hebben gekregen om hun mening te geven of onvoldoende is meegewogen.

*Handreiking 'Participatie van kinderen in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling', ministerie VWS, 2018

BIJLAGE 4 | Eergerelateerd geweld – meisjesbesnijdenis

Er gelden specifieke aandachtspunten als er sprake is van (een vermoeden van) eergerelateerd geweld. Zo dient men in deze zaken altijd een deskundige te raadplegen, omdat het collectieve karakter van deze vorm van geweld specifieke expertise vraagt. U kunt een op het gebied van eergerelateerd geweld een deskundige raadplegen of Veilig Thuis.

Bij acute bedreiging van de veiligheid worden de stappen versneld, zo nodig binnen een uur. Denk hierbij aan (vermoedens van) een gedwongen huwelijk, achterlating, eerwraak die op (zeer) korte termijn dreigen plaats te vinden. Niet ingrijpen kan leiden tot moeilijk of niet omkeerbare situaties. Neem in dergelijke gevallen direct contact op met een aandachtsfunctionaris eergerelateerd geweld bij de politie of een andere in uw eigen Meldcode vermelde deskundige op dit specifieke terrein.

BIJLAGE 5 | Seksuele ontwikkeling van kinderen en grensoverschrijdend gedrag

Ieder kind maakt in zijn algemene ontwikkeling een seksuele ontwikkeling door. In zijn eigen tempo, wanneer hij daar aan toe is, verkent hij zijn eigen lichaam en dat van anderen. Baby's hebben intimiteit en liefdevolle aanraking nodig voor een gezonde ontwikkeling. Zij zijn heel zintuiglijk ingesteld. Huidcontact is belangrijk. Zo ontdekken zij hun lichaam. Naarmate ze ouder worden ontdekken ze verschillen tussen zichzelf en anderen en worden zij nieuwsgierig naar andere kinderen. Bij het verkennen van hun lichaam kunnen ook lustgevoelens ontstaan. Dit is een normaal onderdeel van de ontwikkeling. Peuters kunnen vanuit hun nieuwsgierigheid vragen stellen over thema's als waar baby's vandaan komen en doen onschuldige seksuele spelletjes zoals doktertje spelen. Dit hoort allemaal bij de seksuele ontwikkeling. Vaak is het voor volwassenen een meer beladen onderwerp dan voor kinderen. Het is dus van belang dat de opvoeder vanuit een 'kinderbril' het gedrag van het kind bekijkt. Hoort het bij de ontwikkeling en leeftijdsfase of niet?

Als twee kinderen samen spelen, is het van belang te kijken of het spel met wederzijdse instemming plaatsvindt. Ook is het belangrijk dat de kinderen in min of meer dezelfde fase zitten. Als er een groot leeftijdsverschil is tussen kinderen, zitten ze in verschillende ontwikkelingsfasen en hebben dus ook andere behoeftes.

Als twee kinderen van vier jaar samen doktertje spelen, doen ze dat omdat ze alle twee in dezelfde fase zitten: een fase waarin ze hun lichaam en gevoelens aan het ontdekken zijn. Een ouder kind, bijvoorbeeld van tien jaar, dat met een kind van bijvoorbeeld vier jaar doktertje speelt scheelt in zijn seksuele ontwikkeling te veel jaar van het kind van vier. Een kind van tien jaar is die fase van ontdekking al lang voorbij. Hij is aan het begin van de puberteit en beleeft seksualiteit op een andere manier. 'Te ver gaan' is in dat geval seksueel grensoverschrijdend gedrag waarbij de oudste door zijn emotioneel en fysieke overwicht de ander tot handelingen aanzet die hij niet kan weigeren en/of waar de ander niet aan toe is. Bovendien kan er bij zo'n leeftijdsverschil ook sprake zijn van manipulatie waarbij de ander wordt gedwongen iets te doen wat hij niet wil.

Seksueel gedrag van kinderen wordt over het algemeen geaccepteerd binnen bepaalde grenzen.

Maar die grenzen kunnen voor een ieder anders liggen. Dat is afhankelijk van de eigen waarden en normen van de beroepskracht, de waarden en normen van de kinderopvangorganisatie en/of de waarden en normen van de ouders. Het is belangrijk dat de beroepskrachten binnen school/kinderopvangorganisatie hierover met elkaar in gesprek gaan en blijven.

Terminologie en definitie

Bij seksueel grensoverschrijdend gedrag gaat het om seksueel gerichte aandacht tot uiting komend in non-verbaal, verbaal of fysiek gedrag, dat zowel opzettelijk als niet opzettelijk kan zijn. De gedragingen worden door het kind dat ze ondergaat, als ongewenst ervaren. Meestal is er sprake van machtsongelijkheid tussen de kinderen. Degene die het ondergaat bepaalt of het gedrag ongewenst is. Dit kan van kind tot kind verschillend zijn. Bij seksuele intimidatie is er sprake van gedrag dat gekenmerkt wordt door eenzijdigheid, ongewenstheid of dwang.

Wanneer is seksueel gedrag grensoverschrijdend?

Bij het signaleren van grensoverschrijdend seksueel gedrag is het belangrijk dat de beroepskracht vertrouwt op zijn intuïtie, op zijn gevoel: wat is dit raar/wat is er met dit kind aan de hand? De signalenlijsten kunnen als hulpmiddel dienen om de signalen in kaart te brengen. Het is belangrijk het kind zorgvuldig te observeren en na te gaan: waarom vind ik dit, wat zie ik nog meer bij dit kind? Een volgende essentiële stap is het bespreken van deze signalen met een collega, leidinggevende of aandachtsfunctionaris. Ondanks het feit dat seksuele spelletjes of het verkennen van het lichaam door kinderen bij kinderen bij de gewone seksuele ontwikkeling horen, zijn er ook grenzen bij (seksueel getinte) spelletjes tussen kinderen onderling. Voor alle leeftijden geldt dat alle lichamelijke spelletjes waarbij kinderen elkaar pijn doen, te ver gaan.

Er zijn meerdere criteria op basis waarvan je kan bepalen of seksueel gedrag grensoverschrijdend is.

Als aan één van deze criteria niet voldaan is, is er mogelijk sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Deze criteria zijn:

1. Criterium 1 toestemming: om van een gezond seksueel contact te kunnen spreken, moeten beide partijen daar toestemming voor hebben gegeven. Maar om toestemming te kunnen geven, moet men oud, wijs of geïnformeerd genoeg zijn om in te kunnen schatten:

- Wat er precies gaat of kan gebeuren
- Wat de consequenties kunnen zijn
- Of het gebruikelijk is binnen een bepaalde groep of in de gegeven situatie.

Toestemmen houdt bovendien meer in dan ja-knikken op een simpel verzoek en mag niet verward worden met geen verzet plegen.

2. Criterium 2 vrijwilligheid: een gezond seksueel contact gebeurt altijd op vrijwillige basis. Er mag geen sprake zijn van dwang, geweld, manipulatie, dreiging of groepsdruk.

3. Criterium 3 gelijkwaardigheid: om van een gezond seksueel contact te kunnen spreken, moet er een gelijkwaardige relatie bestaan tussen de betrokkenen. Dit betekent dat er een zeker evenwicht moet zijn tussen beide partijen op het gebied van onder meer leeftijd, kennis, intelligentie, aanzien, macht, levenservaring, ontwikkelingsniveau en status.

Andere criteria: ontwikkeling, context en zelfrespect

Er zijn nog enkele andere criteria op basis waarvan je kan bepalen of seksueel (getint) gedrag grensoverschrijdend is. Zo is er bijvoorbeeld sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag als het seksueel gedrag niet aangepast is aan de context of als het gedrag van weinig zelfrespect getuigt.

Voorbeelden: een kind dat in het openbaar zijn penis toont of masturbeert.

Daarnaast is er de vraag of het gedrag aangepast is aan de leeftijd of de ontwikkelingsfase. Is dat niet

het geval, dan is er sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Voorbeelden:

- Een 8-jarige die naar porno zoekt op het internet
- Een 10-jarige die geslachtsgemeenschap heeft met een 12-jarige

Preventieve maatregelen

Vanuit de Wet kinderopvang is het een vereiste voor dagopvang en bso dat het risico op grensoverschrijdend gedrag door kinderen zoveel mogelijk wordt beperkt.

Kinderopvangorganisaties en gastouderbureaus kunnen preventieve maatregelen nemen die seksueel overschrijdend gedrag kunnen verminderen. Het is belangrijk een pedagogische visie op seksualiteit te ontwikkelen.

Deskundigheid op het gebied van seksualiteit en de ontwikkeling van kinderen: het is belangrijk te zorgen voor voldoende deskundigheid van de beroepskrachten op het vlak van normale seksuele ontwikkeling van kinderen en seksueel grensoverschrijdend gedrag.